

**ЛІТЕРАТУРА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ 20 – 50-Х РОКІВ
З ПОГЛЯДУ МЕТОДОЛОГІЇ АРХЕТИПНОЇ КРИТИКИ**

Слоньовська О. В. Ефект амальгами (Міф України в літературі української діаспори 20–50-х років ХХ ст.): монографія. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2016. – 584 с.

Ольга Слоньовська написала ґрунтовне наукове дослідження – велику за обсягом монографію «Ефект амальгами», у якій із допомогою інструментарію архетипної критики зробила успішну спробу наукового аналізу великого пласту літератури української діаспори 20–50-х років минулого століття. Літературознавча праця належно проструктурована, самостійна, новаторська і складається з п'яти важливих для висвітлення теми розділів.

У розділі першому «Методологія міфологізму, як літературознавчий апарат специфічного ракурсу аналізу творів красного письменства», який має підрозділи «Суть й основні властивості типового інструментарію архетипної критики» та «Міфологічні концепти методології міфологізму в межах їх практичного застосування», що поділений на три менші за обсягом фрагменти («Концепт вічної прабатьківщини (Україна давноминутих часів (арії – скіфи – етруски (палазги) – трипільці) в ліриці Олега Ольжича», «Концепт часу в літературі української діаспори», «Концепт “Свого” і “Чужого”»), й «Домен Української Держави та його питомі метафізичні складники») належно доповнено й укомплектовано інструментарій методології міфологізму, уточнено зміст таких нині широко вживаних науковцями понять, як «міфема», «міфологема», «архетип», «міфопоетична парадигма» й суттєво розширено авторкою введеними у літературознавчий обіг новими науковими поняттями й категоріями, як-от: «міфологічний домен», «міфологічна колізія», «міфологічний концепт», «фрейм», «рефреймінг», «патерн», «міфологічна голограма».

Систематизація і науково виражене увиразнення основних складників інструментарію архетипної критики Ольгою Слоньовською заслуговує схвалення й високої оцінки, адже всі непорозуміння й плутанина в літературознавчій термінології беруть початок від дифузного або й амбівалентного розуміння різними науковцями одних і тих же понять, неточностей висловлювань, невизначності, розпливчастості суті сказаного. Якщо взяти до уваги, що методологія міфологізму на українських материкових теренах – наука зовсім молода й використовується літературознавцями далеко не на повну силу насамперед через відсутність усталеного понятійного словника, то сумлінно здійснене авторкою книги «Ефект амальгами» граничне увиразнення суті й виразне окреслення властивостей інструментарію архетипної критики вже в першому під-

розділі першого розділу монографії стає дороговказом для всіх наукових пошуків та гіпотез не лише цієї книги, а й маяком для багатьох майбутніх літературознавчих досліджень сучасних українських науковців на перспективу.

Другий розділ монографії – «Природа геніального як запорука міфопоетичного мислення: “В його акордах чути кроки Бога”» – присвячений дослідженню особливостей процесу міфологічного мислення як суттєвій ознаці трансцендетного зв’язку митців з Небесним Архівом і домінанті геніальності. Цей розділ складається з п’яти підрозділів: «Дещо з міфології творчості», «Народ шукає в геніях себе», «Митець, якому випали й дороги, й манівці: метафізичні мандри душі Тодося Осьмачки», «“Що в імені тобі моєму?”: ключова категорія міфологеми імені з точки зору архетипного аналізу» та «Ефект дзеркала: *natura naturans* і *natura naturata*». Уточнення Ольгою Слоньовською специфіки письменницької праці як своєрідної магії і прояву екстрасенсорних можливостей митців проливає світло на появу в художніх текстах саме тих важливих компонентів, які не можуть бути зумовленими ні практичним запозиченням, ні власним досвідом, ні науковою обізнаністю письменників у відповідній сфері зображуваного.

У третьому розділі «Духовне і плотське в трактуванні національним міфом» розглядається проблема людини як духовної істоти у фізичному (матеріальному) тілі, тобто взаємодії духовного і тілесного в їх нерозривній парі й водночас протистоянні божественного й тваринного. Три підрозділи цієї частини монографії охоплюють саме той матеріал, який вважався табуйованим у часи СРСР й досі з відомих причин (насамперед заангажованості, вульгарності розуміння, упередженості) майже не торкнутий літературознавчими студіями: «Еротика як особливість міфологічного мислення й міфологічної концепції авторської позиції», «Любов як гріх і як харизма», «Міфологема амазонки в українській діаспорній літературі: взірєць чи аномалія?». Великою мірою провокативні назви перелічених вище підрозділів свідчать про наукову сміливість і глибоку теоретичну обізнаність авторки наукової монографії з поняттями, які в сучасному українському літературознавстві висвітлюються досить побіжно й епізодично.

Завершальні два розділи монографії однозначно підтверджують науковий прорив у питанні значення, ролі й потенційних можливостей літературного авторського міфу взагалі, якщо йдеться про його реальне втілення в художній продукції митців, які володіють міфологічним типом мислення. Як відомо, міф як такий завжди несе вищу ідею, пропагує божественне, як імператив Абсолюту спонукає до місії, яку незалежно від свого бажання зобов’язаний і мусить виконати обраний Вищими Силами для цього окремих герой або народ. Національні міфи вітаїстично-консолідуєчого змісту, особливо якщо йдеться про їх літературно-художнє витворення митцями, і як інструмент впливу на тисячі ти-

сяч реципієнтів, серед яких саме свідомо «провідна верства» здатна на рівні підсвідомості збагнути скерування й підказки такої націєтворчої парадигми, приступити до належної активності у реальному житті, завжди проявляється важливими імперативними спонуканнями до державотворення.

Четвертий розділ наукового дослідження не випадково називається «Україна в контексті літературного вітаїстичного консолідуючого міфу» й містить у собі такі складники, як «Проблема Бога і Божественного в параметрах творчості діаспорних митців», «Протистояння Фауста і Мефістофеля як основна міфологічна колізія морально-етичного вибору людини в умовах бездержавності її нації», «Міфологічна парадигма зовнішнього і внутрішнього ворога», а п'ятий розділ – «Українська держава майбутнього» – виразно окреслює шляхи розвитку українського народу від етапу бездержавності й уярмленості до перетворення в націю політичну, що відбулося всього кілька років тому й розвивається зараз у геометричній прогресії. Завершальна частина монографічного дослідження складається з підрозділів «Синдром піфії як провидницькі можливості міфологічного мислення та метафізика творчості письменників української діаспори 20–50-х років ХХ століття», «Подолання людиною простору і часу в міфічному аспекті втечі та митарств» та «Горе переможцям, або Міфопоетична парадигма переваги окупованої нації». Після кожного розділу авторкою запропоновано лаконічні умовиводи, а загальні «Висновки» підсумовують результати літературознавчого дослідження. Список використаних джерел налічує 994 позиції, розлогий «Іменний покажчик» також підтверджує відповідальне ставлення авторки до нею виконаного розлогого наукового дослідження.

На наш погляд, «Ефект амальгами» (2016), як і попередня літературознавча книга Ольги Слоньовської – «Слід невловимого Протея», видана двічі (2006, 2007), засвідчують великий науковий потенціал і високий професіоналізм, є плідними науковими результатами аналізу інструментарієм методології міфологізму всього огрому літератури української діаспори 20–50-х років ХХ ст.

І. Набитович, м. Люблін (Польща)

*Стаття надійшла до редакційної колегії 19.05.2017 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Хоробом С. І.*